

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 52
від 21 січня 2021 року

Про проект Закону України
“Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо
забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти”
(реєстр. № 4489-1 від 23.12.2020)

Комітет з питань освіти, науки та інновацій є головним з опрацювання проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти” (реєстр. № 4489-1 від 23.12.2020), внесеного народними депутатами України Бабаком С.В., Безуглою М.В., Лис О.Г., Стефанчуком Р.О., Коваль О.В., Гришиною Ю.М., Грищуком Р.П. та іншими.

Зазначений законопроект є альтернативним до проекту Закону України “Про внесення змін до статті 42 Закону України “Про вищу освіту” щодо удосконалення процедури виборів керівника закладу вищої освіти” (реєстр. № 4489 від 11.12.2020), внесеного народним депутатом України Шпак Л.О.

Прийняття відповідного проекту Закону зумовлене необхідністю врегулювання численних проблемних питань щодо умов і порядку обрання та призначення на посаду керівника закладу вищої освіти, забезпечення волевиявлення трудового колективу, якості виборчого процесу, усунення корупційних ризиків, які виникають при призначенні виконуючого обов’язки керівника закладу вищої освіти.

Законопроектом пропонується внести зміни до частини третьої статті 42 Закону України “Про вищу освіту”, які регламентують процедуру виборів керівника закладу вищої освіти.

Положення законопроекту спрямовані на удосконалення процесу виборів керівника закладу вищої освіти шляхом запровадження процедури проведення другого туру виборів. Також проектом передбачається зміна умов визнання результатів виборів керівника закладу вищої освіти.

Метою розробленого законопроекту є уточнення процедури виборів керівника закладу вищої освіти, встановлення їх результатів та конкретизація

умов для проведення повторного конкурсу на заміщення посади керівника закладу вищої освіти.

Запровадження змін, передбачених проектом, дасть змогу шляхом дотримання регламентованої процедури обрання керівника закладу вищої освіти уникнути ускладнень виборчого процесу.

Головне науково-експертне управління, розглянувши зазначений законопроект, вважає, що за результатами розгляду в першому читанні законопроект може бути прийнятий за основу з урахуванням висловлених зауважень.

1. У законопроекті пропонується передбачити, що “у разі якщо обрана за конкурсом особа (кандидатура) не пройшла *спеціальну перевірку*, засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган (особа) протягом тижня після закінчення *спеціальної перевірки*, оголошують новий конкурс на заміщення посади керівника закладу вищої освіти” (новий абз. 14 ч. 3 ст. 42 Закону).

Відповідні положення, на думку фахівців ГНЕУ, потребують уточнення, з огляду на те, що ст. 42 Закону, куди пропонується внести зміни, визначає особливості порядку обрання та призначення керівника закладу вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування. Разом з тим, відповідно до положень антикорупційного законодавства, процедура проходження спеціальної перевірки розповсюджується не на всіх обраних керівників закладів вищої освіти.

Так, згідно з ч. 1 ст. 56 Закону України “Про запобігання корупції” *спеціальна перевірка проводиться стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком*, перелік яких затверджується Національним агентством з питань запобігання корупції (далі - Національне агентство). При цьому, виходячи зі змісту примітки до ст. 56 цього Закону, керівники закладів вищої освіти будь-якої форми власності не відносяться до категорії посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища.

Що ж стосується посад із підвищеним корупційним ризиком, то відповідно до п. 4 Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, затвердженого рішенням Національного агентства від 17.06.2016 № 2, до таких посад, зокрема, відносяться посади *керівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами*.

Тобто, обрані керівники *приватних* закладів вищої освіти (не дивлячись на те, що вони є суб'єктами, на яких розповсюджується дія Закону України “Про запобігання корупції” в силу вимог п. 3 ч. 3 ст. 3 цього Закону) не підлягають спеціальній перевірці.

Крім того, фахівці ГНЕУ звертають увагу, що базовим законодавчим актом, яким врегульовуються питання проведення спеціальної перевірки (у тому числі, щодо суб'єктів, які підлягають такій перевірці), є Закон України “Про запобігання корупції”. З огляду на це, вважають експерти, внесення відповідних змін виключно до законодавства про вищу освіту є юридично некоректним.

2. Оскільки запропоновані зміни вносяться лише до ст. 42 Закону, відповідно до вимог законодавчої техніки це слід було б відобразити у назві законопроекту.

3. Не можна погодитись із пропонуваним порядком набрання чинності проекту Закону – “з дня, наступного за днем його опублікування” (п. 1 розділу II “Прикінцеві та перехідні положення”). Адже реалізація положень проекту потребує комплексного оновлення підзаконної нормативно-правової бази, на яке Кабінету Міністрів України надається один місяць (п. 2 розділу II проекту), та здійснення відповідних організаційних та інших заходів, для чого потрібний певний час. У зв’язку з цим, на думку Головного управління, Закон у разі його прийняття повинен вводиться в дію щонайменше через місяць після дня його опублікування.

У зв’язку з цим, також потребує корегування тижневий строк з моменту набрання чинності цим Законом, який надається засновнику (засновникам) або уповноваженому ним (ними) органу (особі) на оголошення конкурсу на заміщення посади керівника закладу вищої освіти у разі наявності на момент набрання чинності цим Законом вакантної посади керівника закладу вищої освіти (п. 3 розділу II “Прикінцеві та перехідні положення”).

4. Згідно вимог законодавчої техніки перехідні положення законопроекту застосовуються, у разі, якщо потрібно врегулювати відносини, пов’язані з переходом від існуючого правового регулювання до бажаного, того, яке має запроваджуватися з прийняттям нового закону. Перехідні положення не можуть міститися в законопроектах про внесення змін до інших законів. З огляду на зазначене, назва розділу II законопроекту потребує внесення відповідних змін.

Міністерство освіти і науки України за результатами розгляду та аналізу положень законопроектів (реєстр. №№ 4489, 4489-1, 4489-2) зазначає, що не підтримує законопроекти за реєстр. №№ 4489, 4489-2 і вважає слушними та такими, що сприятимуть усуненню наявних прогалин в законодавчих актах, положення альтернативного законопроекту за реєстр. № 4489-1. Міністерство освіти і науки України пропонує на розгляд Комітету порівняльну таблицю з пропозиціями, що поєднують доопрацьовані актуальні положення зазначених законопроектів.

Національна академія правових наук України підтримує нагальність змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти.

Експерти НАПрН України звертають увагу, що більш повно процедуру регламентує проект Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти” (реєстр. № 4489-1 від 23.12.2020), який може бути взятий за основу з подальшими техніко-юридичними правками.

Водночас фахівці НАПрН України вважають за необхідне доповнити зазначений законопроект окремими положеннями, які містяться в проекті Закону України “Про внесення змін до статті 42 Закону України “Про вищу освіту” щодо удосконалення процедури виборів керівника закладу вищої освіти” (реєстр. № 4489 від 11.12.2020), зокрема:

1) *щодо особливостей проведення другого туру виборів*: “У разі коли за результатами першого туру виборів друге місце зайняли два і більше кандидатів з однаковою кількістю голосів, між ними проводиться проміжний тур голосування для відбору кандидата, який братиме участь у другому турі виборів. Порядок проведення проміжного туру голосування визначається організаційним комітетом”;

2) *уточнити положення діючого закону в частині*, що “засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган (особа) укладає контракт з переможцем другого туру строком на п’ять років не пізніше десяти днів після закінчення спеціальної перевірки”, адже на сьогодні виникають колізії, коли спеціальна перевірка триває довше, і особа, уповноважена укласти контракт, фактично порушує норми Закону України “Про вищу освіту”, який встановлює термін підписання місяць з дня обрання керівника закладу вищої освіти;

3) доцільно Закон України “Про вищу освіту” доповнити також положеннями, що у контракті з керівником закладу вищої освіти визначаються цільові показники діяльності закладу вищої освіти, досягнення яких повинна забезпечити особа на посаді керівника закладу вищої освіти, механізми перевірки досягнення таких цільових показників, а також терміни для досягнення таких цільових показників.

Крім того, потребують уваги положення, викладені у проекті Закону України “Про внесення змін до статті 42 Закону України “Про вищу освіту” (щодо обрання та призначення керівника закладу вищої освіти)” (реєстр. № 4489-2 від 24.12.2020), а саме заміна по тексту закону слів та знаків “студенти (курсанти)” на слова та знаки “здобувачі вищої освіти”.

Національна академія педагогічних наук України звертає увагу, що метою всіх поданих законопроектів (реєстр. №№ 4489, 4489-1, 4489-2) визначено законодавче врегулювання ймовірної ситуації, коли у другому турі виборів керівника закладу вищої освіти жоден з кандидатів не набрав більше 50 відсотків голосів виборців.

1. НАПН України підтримує пропозицію, висловлену в різних редакціях усіх законопроектів щодо доповнення ч. 3 ст. 42 Закону України “Про вищу освіту” реченням **“Переможцем другого туру виборів вважається кандидат, який одержав на виборах більше 50 відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні”**.

2. НАПН України також підтримує законодавче врегулювання міжтурового голосування при виборах керівника закладу вищої освіти.

3. Що стосується законодавчого впровадження спеціальної перевірки для кандидата на зайняття посади керівника закладу вищої освіти, то це потребує узгодження з іншими актами законодавства, що унормовують це питання.

4. Пропозиції законопроектів щодо особливостей та умов укладення контракту з переможцем другого туру виборів вичерпно враховані у 10-у абзаці частини третьої ст. 42 із змінами, чинного Закону України № 392-IX від 18.12.2019 р. “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти”.

5. З огляду на зазначене НАПН України у цілому підтримує законопроект

“Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти” (реєстр. № 4489-1 від 23.12.2020 р.)

Президія Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, розглянувши проекти Законів України про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо обрання та призначення керівника закладу вищої освіти (реєстр. № 4489, 4489-1, 4489-2), враховуючи пропозиції регіональних рад ректорів закладів вищої освіти, підтримує проект Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти” (реєстраційний № 4489-1).

Підкомітет з питань вищої освіти, розглянувши 18.01.2021 року зазначений законопроект та враховуючи пропозиції Головного науково-експертного управління, Міністерства освіти і науки України, Національної академії правових наук України, Національної академії педагогічних наук України, Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, рекомендує прийняти його за основу.

Враховуючи вищезазначене, **Комітет з питань освіти, науки та інновацій вирішив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти” (реєстр. № 4489-1 від 23.12.2020), внесений народними депутатами України Бабаком С.В., Безуглою М.В., Лис О.Г., Стефанчуком Р.О., Коваль О.В., Гришиною Ю.М., Грищуком Р.П. та іншими, прийняти за основу.

2. Доповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити народного депутата України, Голову Комітету з питань освіти, науки та інновацій С.В. Бабака.

Голова Комітету

С.В. Бабак